

אייר תשע"ה – מאי 2015
חודש אייר – אור בין הקצוות
איריס אוסטפלד

איריס אוסטפלד (ליון) – מנחה וחברה בצוות תחום נשים במדרשה באורנים, מרצה ומטפלת בדרמה-תרפיה.

משמעותו של השם 'אייר' הוא אור ('אירו' באכדית). חודש אייר הוא חודש מטלטל עבורי. הוא מחזיק בתוכו מעברים חדים בין קצוות מנוגדים. גם בחוץ וגם בפנים. יוצאת מהבית בבוקר והקור החד חודר, מנסה למצוא דרכי במעטה הערפל היושב על הכביש, ובלי לשים לב אני מוצאת עצמי מקלפת שכבה אחר שכבה ומסתירה את עיני מאור השמש שבת אחת הפך למסנוור, כמעט כמו בקיץ. בלילה שבה ומתכסה בפוץ כפי שעשיתי בכל חודשי החורף. משרע הטמפרטורות בין יום לבין לילה משוחח עם התנודתיות המטלטלת של שמש וגשם, יום קיצי - יום חורפי בימות האביב הללו. תנודתיות שמטלטלת גם את הגוף וגם את הנפש של כולנו בחודש האחרון.

חודש אייר, לפחות בתחילתו, מזמן רגעי קטרוזיס קיצוניים, ואנו 'נזרקים' בין קצוות פולאריים של רגש. בסוף ניסן אנו שוקעים לתוך סיפורי הזוועה הבלתי אנושיים של יום השואה, זוועות שבני משפחתנו או שותפינו לגורל הלאומי אבדו בהם או שרדו מצולקים, ונשלפים מהם בבת אחת לתוך חיי היומיום הקטנים שלנו; נושמים פחות משבוע שמרגיש כרגע ונזרקים שוב לתוך הכאב הבלתי נסבל, הגעגוע והדאגה של יום הזיכרון. ואז, כשעינינו עוד נפוחות מדמעות ואנו עטופים בשכול אנו נזרקים לבמות ההמוניות והרועשות ולזיקוקי הדינור. מנסים לשמוח ולחוש גאווה על היש. ובכל שנה, מאז היותי ילדה, אני חווה את המעבר הזה כבלתי אפשרי, כמעט לא אנושי, ובו זמנית מוצאת עצמי בתוכו וצולחת אותו יחד עם ההמון הרב. כך, בלי משים, החצייה הבלתי נסבלת של הגבולות החדים הללו מצליחה באופן מפתיע בכל שנה מחדש. ותיבת התהודה של שני הקצוות ממשיכה ללוות עוד ימים רבים לאורך החודש כולו.

המעברים החדים הללו הם חלק מה-DNA של העם שלנו ושל המדינה שלנו. סיפור הלידה הלאומי מתחיל ביציאה דרמטית ממצרים מעבדות לחרות (והחיפוש אחר חרות מאוזנת ואחראית עוד ממשיך להדהד דורות רבים אחרי); הכרזת המדינה והתהוותה נעשתה גם היא במעבר חד מאד בן לילה.

ואני שואלת את עצמי מה מייצרים מעברים חדים שכאלה בתודעה האישית והלאומית? ואיזו שיחה יש לנו כנשים עם המעברים החדים הללו?

חבר שהיה פעם חקלאי סיפר לי שיש פירות, כמו הענבים, שזקוקים ל'מכת קור' ולאחר מכן ל'מכת חום' כדי להגיע לכדי הבשלה נכונה. דווקא המעברים החדים הם אלה שמגבשים את מתיקותם, את ייחודם ואיכותם. ואני תוהה האם יש גם בנו מן הפירות האלה...

בהקשר זה עולות בתוכי שתי נשים מיוחדות מהמיתולוגיה היוונית, אם ובתה, שעוברות מסעות שכאלה, מסעות שבזכות הטלטלה בין הקצוות משהו חשוב מבשיל בהן, הן מתבגרות. דמטר ופרספונה.

פרספונה הבת היתה נערה צעירה יפיפיה שחיה לה באולימפוס שלה שמחה ונטולת דאגות. יום אחד יצאה לקטוף פרחים (כמו בכל האגדות הטובות, אקט המבשר משבר והשתנות צפויים). הדס, אל השאול, ראה אותה ורצה בה ועל כן חטף אותה אליו. פרספונה הצעירה, המומה מהשינוי החד בחייה ובהיותה בחוסר אונים, חשה עצב ואימה, בכתה, כעסה ונמנעה מאכילה. דמטר אמה, אלת האדמה והדגן, דואגת וזועמת, יצאה למסע חיפוש אחרי בתה במטרה להחזירה אליה. במסע זה היא מתנסה בחוויות קצה: היא מתחפשת לאישה, מניקה ילד אנושי וכאשר מנסה להפכו לבן אלמוות ונתפסת - היא הורגת אותו ומענישה את אמו; היא עוצרת את התפתחות התבואה וגורמת לקמילת

הצומח על פני האדמה ומותירה אותה חרבה; היא נעה בתוכה מאם פורה לאם מתאבלת; מאם מזינה לאם ממיתה; מאם מצמיחה ומאפשרת שפע לאם מרעיבה ומחרבת עולם ואנושות; היא חווה עצמה אם שולטת ולוחמת ומנגד אם מתמסרת לחוסר האונים שלה ולאבלה; עד שלבסוף, בהתערבות האל זאוס, פרספונה מוחזרת לאמה ודמטר נאלצת להשלים עם מורכבות החיים. פרספונה אמנם חוזרת אל העולם שמעל לפני האדמה, אך לא לפני שהיא אוכלת כמה מגרגרי הרימון שהדס מושיט לה, גרגרים שבשלים לנצח, בכל שנה, תשוב ותשחזר את התנועה בין האולימפוס המלכותי לתהומות השאול. היא תחלק את זמנה בין החיים עם אמה במשך 8 חודשים בשנה לבין החיים עם הדס במשך 4 חודשים, באופן מחזורי. ולאמה לא נותר אלא להשלים עם מה שתנועה זו מביאה אל חייה.

אני חושבת על התנועה החדה בין הקצוות שכל אחת מן הנשים עוברת, תנועה קשה, מטלטלת וכואבת, אך בשלה משהו מבשיל בדמות של כל אחת מהן. פרספונה הופכת מילדה תלותית על האולימפוס (תרתי משמע) לאישה בשלה שמכירה גם את תהומותיה ולומדת לשהות בהם ואת התנועה חזרה למעלה וחוזר חלילה כחלק מריתמוס וממורכבות החיים; דמטר לומדת שלהיות אם משמע לנוע בין רגעי שליטה וכמיהה לגונן על האהובים למקומות של זעם, חוסר אונים והרס. ושאיפילו לאמא אין ממש שליטה מלאה לא על חייה, לא על חיי בתה ולא על העולם. והתנועה הזו יוצרת בדמטר בסופו של דבר את האופציה להיות אם משחררת, שסומכת על בתה שהיא יכולה להתמודד עם אתגרי החיים. אולי דווקא התנועה הפולארית המטלטלת הזו בין קצוות, ששתי הנשים הארכיטיפיות הללו חוות במהלך מסע הצמיחה שלהן, מלמדת אותן למצוא מרחב חדש של איזון בתוכן.

בדומה לשתי הנשים הללו גם אנו יודעים לשרוד את התנועות המטלטלות בין קצוות ולייצר בתוכנו מרחבים חדשים של שפיות ואיזון. ואולי כנשים אנו יודעות זאת היטב, מתוך גופינו, שעובר טלטלות אלה מספר פעמים בחיינו. קבלת המחזור החודשי; הלידה; הפיכתנו לאמהות מניקות ומזינות; הכל קורה בבת אחת וכולם מעברים חדים מאין ליש ומיש לאין. כולם מעברים חדים בין משימות, בין תפקידים, בין זהויות. ואנו צולחות אותם בגופינו ובנפשנו.

וברמה הלאומית – מה זה עושה לזהות ולמהות שלנו כעם – אשאר כשאלה פתוחה.

(בהערה אוסיף שאינני מתכוונת לשיר שיר הלל לתנועה החדה הזו בין הקצוות, תנועה שיש לה גם מחירים גדולים, כמו פיתוח של הגנות מאניות, כמו דילוג מעל פני בנייה הדרגתית, תהליכית, ויצובה של זהות ועוד).

מעניין בעיני להביט על החיבור בין הטקסיות הדתית לטקסיות הלאומית המתרחשים בחודש אייר, בין ספירת העומר לימי הזיכרון הלאומיים. בתוך הטלטלות הרגשיות של חודש אייר, היהדות מזמינה אותנו לספור. פשוט לספור. מפסח ועד שבועות. יום ועוד יום ועוד יום. מין אקט מדיטטיבי ומקרקע של חיבור לאיזו מציאות חיצונית, מרגיעה, מייצבת, כאילו אומרת שגם בתוך הדרמות האישיות והלאומיות, יש עדיין עוגן של מציאות ריתמית, פועמת, מחזיקה. ובתום הספירה הזו, שמחזיקה גם אלמנט של אבל, מובטח הק/בציר.

בתקווה שבתום הימים הללו יבואו גם ימים אחרים. כי הנה הם באים, ימים של שקט....

מצורף שיר מתנה.... ["ימים של שקט" – להקת לולה](#)